

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

В.М. ТИМОШЕНКО

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення курсу та практичних занять з дисципліни

„ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА”

(для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр денної і заочної
форми навчання за напрямом підготовки 0501 «Економіка і підприємництво»
(6.030504 «Економіка підприємства») спеціальності «Економіка підприємства»)

Тимошенко В.М. Методичні вказівки до самостійного вивчення курсу та практичних занять з дисципліни «Планування діяльності підприємства» (для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр денної і заочної форми навчання за напрямом підготовки 0501 «Економіка і підприємництво» (6.030504 «Економіка підприємства») спеціальності «Економіка підприємства»)
/ Укл.: В.М. Тимошенко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва – Харків, ХНАМГ, 2010. –40 с.

Укладач: В.М. Тимошенко

Рецензент: зав. кафедри економіки будівництва
Харківської національної академії міського господарства,
доктор технічних наук, професор В.І. Торкатюк

Рекомендовано кафедрою економіки будівництва,
протокол засідання кафедри № 5 від 25.11.2009 р.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Планування діяльності підприємства»

(За вимогами ECTS)

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Денна форма навчання

Призначення: підготовка спеціалістів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 4 Модулів – 3 Змістових модулів – 2 Загальна кількість годин – 144 Тижневих годин: • аудиторних – 3• СРС – 3,3	Напрямок 0501 "Економіка і підприємництво" Спеціальності: 6.050100 "Економіка підприємства" Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Обов'язкова Нормативна Рік підготовки: 5-й Семестр: 7-й Лекції – 30 год. Практичні – 15 год. Самостійна робота – 99 год. Вид підсумкового контролю – іспит

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять та самостійної роботи становить 33% до 67%.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час практичних занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі ці види занять розроблені відповідно до положень Болонської декларації.

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА СТРУКТУРА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Планування діяльності підприємства» є надання студентам ґрунтовних теоретичних знань та практичних навичок з питань планування основних напрямків діяльності підприємства в умовах функціонування ринкових відносин, озброєння майбутніх фахівців сучасною науковою методологією, передбачення економічних наслідків управлінських рішень, та їх обґрунтування на підставі використання принципів і методів планування, з метою забезпечення ефективності господарювання на рівні

підприємства як первинної ланки виробництва.

Основним завданням дисципліни є придбання студентами теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для кваліфікованого вирішення практичних задач при плануванні та контролю, а також його подальшого вдосконалення планування на підприємствах яке передбачає опанування форм и методів планування в сучасних умовах.

Предмет вивчення у дисципліні: обґрунтування та аналіз планування та організації ритмічної роботи підприємств по випуску та реалізації готової продукції в намічені терміни, забезпечення умов найкращого використання фінансів, виробничих фондів та трудових ресурсів, з метою досягнення запланованої ефективності виробництва.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

1. Сутність планування та особливості його здійснення на підприємстві.
2. Система планів підприємства.
3. Маркетингові дослідження, планування збуту продукції.
4. Виробництво продукції.
5. Оперативно-календарне планування і контроль.
6. Матеріально-технічне забезпечення виробництва.
7. Планування потужності підприємства.
8. Персонал і оплата праці.
9. Виробнича інфраструктура.
10. Витрати виробництва.
11. Фінансове планування на підприємстві.
12. Оновлення продукції.
13. Організаційно-технічний розвиток.
14. Бізнес – планування.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Приєднання України до Болонського процесу передбачає впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП), яка є українським варіантом ECTS.

Планування діяльності підприємств – це продовження дисциплін техніко-економічного та оперативного планування. Воно передбачає обґрунтування та аналіз планування та організації ритмічної роботи підприємств по випуску та реалізації готової продукції в намічені терміни, забезпечення умов найкращого використання фінансів, виробничих фондів та трудових ресурсів, з метою досягнення запланованої ефективності виробництва.

Об'єктивна необхідність вивчення курсу «Планування діяльності підприємства» впливає з актуальності проблеми формування системи знань з методології розроблення перспективних і поточних планів.

Дисципліна «Планування діяльності підприємства» є нормативною для підготовки спеціалістів за спеціальністю 6.050100 – «Економіка підприємства».

Необхідна навчальна база перед початком вивчення дисципліни: з метою найкращого засвоєння матеріалу студенти повинні до початку вивчення дисципліни опанувати знання і навички в галузі загальної економічної теорії, макро- і мікроекономіки, отриманими при вивченні дисциплін «Менеджмент», «Економіка підприємств», «Маркетинг», «Фінанси підприємств».

У результаті вивчення дисципліни студенту необхідно знати:

- основні вимоги до процесу планування, та типову структуру, план підприємства;
- процес планування на підприємстві, основи контролю та регулювання;
- схему аналізу ефективності використання фінансових планів.

Програма побудована за вимогами КМСОНП та узгоджена з орієнтовною структурою змісту навчальної дисципліни, рекомендованою Європейською Кредитно-Трансферною Системою (ECTS).

Мета самостійної роботи – формування у студентів здатності самостійно мислити; оволодіти базовими поняттями, опанувати новітні теоретичні підходи

до планування на підприємствах та прикладним інструментарієм планування на такому рівні, щоб після закінчення навчання можна було на високому професійному рівні вирішувати проблеми, пов'язані з підприємством, приймати зважені рішення, спрямовані на посилення позицій підприємства у ринковому середовищі.

Самостійна робота студентів з даного курсу включає: опрацювання лекційного матеріалу, самостійне вивчення окремих питань, підготовка до практичних занять.

Опрацювання лекційного матеріалу починається з докладного розбору конспекту лекції. На цьому етапі слід розібратися в суті кожного питання і положення. Далі, для більш поглибленого розбору, потрібно використовувати як основну, так і додаткову літературу. Якщо виникають питання, слід звертатися за консультацією до викладача.

ЗМІСТ КУРСУ

Вступна лекція. Предмет і завдання курсу. Зв'язок з дисциплінами, що вивчалися. Наукові підвалини планування на підприємстві.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПЛАНІВ ПІДПРИЄМСТВА. ТИПОВА СТРУКТУРА ПЛАНУ

Тема 1. Сутність планування та особливості його здійснення на підприємстві

Планування як наука. Планування як функція управління підприємством. Місце планування у структурованій за різновидами управлінській діяльності. Планування як процес складання і прийняття планів; планові процедури за умов різної визначеності зовнішнього середовища. Об'єкт планування на підприємстві. Предмет планування на підприємстві. Традиційні методи планування. Суть граничного аналізу. Метод дисконтування. Методи оперативно-календарного планування. Аналіз чутливості. Методи та інструменти планових розрахунків. Планувальна функція як реагування на динамічні зміни зовнішнього середовища.

Термінологічний словник

Планування — це процес складання плану діяльності підприємства на майбутній – плановий період, та передбачення контролю за його виконанням, корегування його в зв'язку зі зміною економічних та політичних обставин як на підприємстві, так і поза його межами.

План – це кількісне відображення цілей та розробка шляхів їх досягнення, мотивована модель дій, створена на основі прогнозу економічного середовища і поставленої мети.

План підприємства – це завчасно розроблена система заходів, що передбачає зміст, взаємодію ресурсів, обсяги, методи послідовність і строки виконання робіт.

Об'єктом планування на підприємстві є його діяльність.

Предметом планування на підприємстві є його ресурси.

Директивне планування – це процес прийняття рішень, які мають обов'язковий характер (силу закону) для об'єктів планування. Директивні плани мають адресний характер і відзначаються надмірною деталізацією.

Індикативне планування є антиподом директивного, тому що індикативний план не має обов'язкового для виконавця характеру.

Питання для самостійного вивчення

1. Причини обмежень процесу планування.
2. Способи подолання невизначеності.
3. Методи прийняття планових рішень.
4. Обставини, у силу яких досвід не завжди є гарним засобом у плануванні.
5. Суть методу коригування параметрів плану.
6. Структура моделей математичного програмування.
7. Коли застосовується при плануванні аналіз чутливості?
8. Коли застосовується метод дерево рішень?
9. Призначення моделей сітьового планування.
10. Суть граничного метода.

Тема 2. Система планів підприємства

Функціонування системи планування на підприємстві. Сутність системи планування згідно з теорією систем. Система планування і система планів:

термінологічні особливості. Передумови створення і ефективного функціонування системи планування на підприємстві. Загальний зміст процедур планування за різних організаційних структур управління підприємством. Особливості системи планування та форми організації планової роботи. Елементи системи планування. Структура планових органів підприємства. Основні етапи планування діяльності підприємства. Детерміновані системи планування. Імовірності системи планування. Форма організації планової роботи. Основні елементи системи планування. Різновиди планів та їхні комплекси. Класифікаційні ознаки та різновиди планів на підприємстві. Комплекси (підсистеми) планування: генеральне, цільове, стратегічне, поточне. Зведене планування загальних результатів і фінансове планування у системі контролінгу. Зміст планів і організація їх розробки.

Термінологічний словник

Періодичне планування – планування, що регулярно повторюється за періодами або на період (місячне, квартальне, річне).

Система планування і контролю – цілеорієнтована множина процесів планування і контролю, між якими існують специфічні зв'язки.

Система планів і звітів – цілеорієнтована множина планів і звітів, між якими існують специфічні зв'язки.

Питання для самостійного вивчення

1. Яким є уявлення планування діяльності підприємства в аспекті системного підходу?
2. За якими принципами формують систему планування на підприємстві?
3. Якими є основні передумови створення ефективної системи планування?
4. Методи планування, як їх можна класифікувати?
5. У чому сутність основних моделей комплексів планових розрахунків на підприємстві?
6. Як організують розроблення планів на підприємстві?
7. Що таке синектична єдність методів планування? Як її досягти?
8. Якими є основні підсистеми планування? У чому полягають їхні особливості?
9. За якими основними розділами складають стратегічний і тактичний плани?
10. Для чого встановлюють рангову послідовність планів? Як її дотриматися?

Тема 3. Маркетингові дослідження, планування збуту продукції

Формування плану збуту з урахуванням досліджень ринку, життєвого циклу продукції і детермінантів попиту. План збуту продукції, поняття, основні вихідні дані формування плану, необхідність маркетингових досліджень.

Вплив на попит і обсяги збуту продукції різних чинників (детермінантів) попиту. Планування реклами. Поняття, мета реклами. Планування збуту продукції. Характеристика планового обсягу збуту продукції. Показники плану. Залишки нереалізованої продукції, їхній склад і розрахунки. Планування витрат на збут продукції.

Практичне заняття

Задача: Розрахувати плановий обсяг збуту та величину прибутку за такими даними: обсяг товарної продукції на плановий період складатиме – 80 млн. грн.; залишки нереалізованої продукції на: початок планового періоду – 5,3 млн. грн.; на кінець планового періоду – 4,8 млн. грн. Затрати на 1 грн. товарної продукції – 0,82 грн.

Термінологічний словник

Ціль планування збуту – своєчасно запропонувати споживачам такі товари та послуги, які б відповідали як профілю підприємства так і потребам споживача.

Витрати на збут продукції – витрати на дослідження ринку, рекламу продукції та її продаж.

Детермінанти попиту – чинники впливу на обсяг збуту продукції.

План збуту продукції – обсяг продукції і послуг, який визначається попитом у процесі дослідження ринку й буде реалізований у плановому періоді.

Сегмент ринку – це група споживачів, що зайняті пошуком однотипних товарів, та які згодні їх купувати.

Ємність ринку – це можливий об'єм реалізації на ньому товару протягом певного часу.

Питання для самостійного вивчення

1. У чому різниця між дослідженням ринку й маркетинговим дослідженням?
2. Які основні дослідження та оцінки необхідно провести перед складанням плану збуту підприємства?

3. Які є основні методи оцінки майбутнього попиту на продукцію, які їхні переваги та недоліки?
4. Що таке “портрет споживача продукції”? Для чого він потрібний під час складання плану маркетингу?
5. У чому різниця та яка сутність понять потенціал ринку, потенціал збуту, прогноз збуту та квота на продаж (частка збуту)?
6. Які основні етапи та проблеми процесу планування збуту продукції?
7. Які позитивні та негативні сторони планування та проведення заходів зі стимулювання збуту?
8. Які ви можете запропонувати маркетингові заходи залежно від стадії життєвого циклу товару?
9. Які основні стратегії просування продукту залежно від ціни та якості?
10. Які основні методи визначення бюджету на маркетингові заходи?

Тема 4. Виробництво продукції

Виробнича програма підприємства, її зміст і оптимізація. Характеристика виробничої програми і вихідних даних для її планування. Структура виробничої програми підприємства. Державний контракт і замовлення, їхня характеристика. Планування виробничої програми у натуральних і вартісних вимірниках. Оптимальний розподіл планової кількості кожної номенклатурної позиції за календарними періодами року (кварталах, місяцях). Мета оптимізації виробничої програми, планування оптимальної структури номенклатурних позицій. Економіко-математичні методи, що застосовуються у процесі оптимізації виробничої програми. Визначення максимально можливого обсягу виробництва продукції.

Планування обсягів виробництва продукції у вартісному вираженні. Товарна, валова, реалізована і чиста продукція; їхня характеристика, склад, розрахунки. Визначення залишків незавершеного виробництва при плануванні валової продукції.

Практичне заняття

Задача: Визначити план виробництва і реалізації продукції в натуральному вираженні, плановий обсяг товарної, реалізованої, валової і чистої продукції, а також собівартість товарної продукції за умови, що рентабельність виробництва складе 25%. Обсяг постачань продукції А – 500

шт., Б – 70 шт., В – 400 шт. Оптова ціна одиниці виробу А – 2800 грн., Б – 9500 грн., В – 3000 грн. Кількість продукції на складі підприємства: на початок планового періоду продукт А – 40 шт., Б – 20 шт., В – 600 шт.; на кінець планового періоду продукт А – 80 шт., Б – 40 шт., В – 300 шт. Виторг від реалізації товару – 800 тис. грн. Вартість виробничих послуг на сторону – 150 тис. грн.

Термінологічний словник

Валова продукція – це вартість усієї виробленої у конкретному періоді продукції, незалежно від ступеня її виготовлення.

Номенклатура продукції – це перелік найменувань виробів, послуг.

Асортимент – різновиди продукції кожного найменування, що відрізняються певними техніко-економічними показниками

Оптимальна виробнича програма – це програма, що відповідає структурі ресурсів підприємства і забезпечує найкращі результати його діяльності за прийнятим критерієм.

Товарна продукція – загальна вартість усіх видів готової продукції, робіт і послуг виробничого характеру, що буде підготовлена до реалізації.

Валова продукція – це вартість усієї виробленої в плановому періоді продукції, незалежно від ступеня її виготовлення.

Чиста продукція – це вартість, створена на підприємстві.

Питання для самостійного вивчення

1. Що є основою планування виробництва продукції на підприємстві у ринкових умовах?
2. План виробництва продукції, його показники та зв'язок з іншими розділами плану підприємства.
3. Як забезпечується взаємоузгодження довгострокових і поточних планів підприємства?
4. Як ураховують величини попиту та пропозиції під час розроблення плану виробництва продукції?
5. Формування виробничої програми у ринкових умовах.
6. Характеристика вартісних показників обсягу виробництва: товарної, валової та чистої продукції.
7. У яких цінах розраховують вартісні обсяги виробництва?
8. Календарний розподіл виробничої програми, мета й методи.

9. Оптимізація виробничої програми, мета й методи.
10. Визначення станів і межі нарощування обсягів виробництва, поведінка підприємства у зв'язку з цим.

Тема 5. Оперативно-календарне планування і контроль

Зміст і завдання оперативно-календарного планування. Характеристика оперативно-календарного планування. Задачі та зміст календарного планування і диспетчерського регулювання. Міжцехове і внутрішньоцехове планування. Планово-облікові одиниці та системи оперативного планування.

Ритмічність виробництва. Характеристика рівномірного і ритмічного виробництва. Планування і оцінка рівня ритмічності виробництва на підприємстві.

Особливості оперативно-календарного планування на підприємствах одиничного, серійного і масового типів виробництва. Головне завдання оперативно-календарного планування на підприємствах одиничного типу виробництва. Об'єкт планування, порядок проходження замовлень; системи і календарно-планові розрахунки у одиничному типі виробництва. Розробка виробничих програм для цехів і дільниць.

Практичне заняття

Задача: Визначити середню величину нормативного циклового заділу, якщо тривалість виробничого циклу виготовлення партії деталей складає 18 днів, середньодобова потреба складання у цих деталях – 6 шт.

Термінологічний словник

Календарне планування – це деталізація річної виробничої програми підприємства за строками запуску-випуску кожного виду продукції і за виконавцями.

Диспетчерське регулювання – це процес, який забезпечує оперативне регулювання процесу виробництва шляхом систематичного обліку та контролю за виконанням змінно-добових завдань, поточної підготовки виробництва, оперативного усунення недоліків і відхилень, що виникають.

Планове завдання – програма випуску продукції в плановому періоді для кожного цеху.

Виробниче замовлення – це комплекс робіт, які виконуються на

договірних із замовником засадах.

Система оперативного планування виробництва – це сукупність різних методик та технологій планової роботи, що характеризується ступенем централізації, об'єктом регулювання, складом календарно-планових показників, порядком обліку та руху продукції та оформленням облікової документації.

Рівномірне виробництво – виробництво продукції відповідно до плану графіка.

Ритмічність виробництва – виробництво у рівні проміжки часу однакового обсягу продукції на всіх стадіях виробничого процесу.

Питання для самостійного вивчення

1. У чому полягають особливості функціонування підрозділів виробничої інфраструктури?
2. Які вихідні дані використовують під час планування потреби в інструментах?
3. Як обчислюють загальну трудомісткість виготовлення інструментів?
4. Які показники затверджуються інструментальному цеху?
5. Як обчислюють середньорічні обсяги робіт з ремонту устаткування?
6. Як розраховують середньорічні обсяги робіт із технічного обслуговування?
7. Як визначити кількість слюсарів із ремонту й технічного обслуговування устаткування?
8. Як обчислюють потребу підприємства в енергії та паливі?
9. Що є основою планування потреби в усіх видах енергії?
10. Які види робіт включають у виробничу програму транспортного цеху?

Тема 6. Матеріально-технічне забезпечення виробництва

Зміст планування МТЗ та послідовність його розробки. Завдання МТЗ підприємства, вихідні дані для розробки плану та послідовність його розробки. Методи вивчення ринку продукції. Методи вивчення ринку матеріальних ресурсів.

Планування потреби у матеріальних ресурсах. Методи розрахунку потреби у матеріальних ресурсах для основного виробництва. Особливості визначення потреби у деяких галузях промисловості. Розрахунок потреби у паливі та енергії.

Запаси й регулювання їхніх розмірів. Склад та класифікація запасів. Нормування виробничих запасів. Методи контролю за величиною нормативного рівня запасу матеріальних ресурсів. Графік зміни запасів при постійних інтервалах обсягів поставок. Методика розрахунку ціни матеріалів, яка враховує інфляцію.

Визначення потреби цехів у матеріальних ресурсах. Методи розрахунку потреби цехів у МТР. Лімітування відпуску матеріалів цехам. Способи забезпечення цехів матеріальними ресурсами.

Практичне заняття

Задача: Визначити, як зміна ціни на матеріали вплинула на критичний обсяг випуску продукції. Підприємство виготовляє вироби по ціні 210 грн. Загальні постійні витрати підприємства складають 2000 грн. Змінні витрати на одиницю у першому кварталі склали 160 грн. У другому кварталі ціни на матеріали знизились, що привело до зниження змінних витрат на одиницю товару на 8%.

Термінологічний словник

Матеріально-технічне забезпечення — це вид комерційної діяльності щодо забезпечення матеріально-технічними ресурсами процесу виробництва, здійснюваної, як правило, до початку виробництва.

Виробничі запаси — це придбані або самостійно виготовлені запаси, які підлягають подальшій переробці на підприємстві або утримуються для використання у ході операційного циклу.

Страхові запаси — це запаси, які забезпечують виробництво у випадках відхилення від запланованих умов поставок.

Поточні запаси – забезпечують роботу підприємства у період між двома поставками і визначають добуток денної потреби на половину інтервалу між двома поставками в днях.

Питання для самостійного вивчення

1. Як відбувається МТЗ підприємств у ринкових умовах?
2. На які запитання підприємство отримає відповіді у процесі вивчення ринку сировини та матеріалів?
3. Які можливості методи розрахунку потреби у матеріальних ресурсах?

4. Як впливає розмір партії поставки матеріалів на ефективність роботи підприємства?
5. Для чого цехам установлюють ліміт використання матеріалів?
6. Які існують джерела МТЗ у ринкових умовах?
7. Як регулюють рівень запасів МТР у цехах?
8. Які методи забезпечення цехів матеріальними ресурсами застосовують на підприємствах?
9. Етапи розробки плану матеріально-технічного забезпечення.
10. Розрахунок потреби у матеріалах.

Тема 7 . Планування потужності підприємства

Види виробничої потужності, чинники, що її визначають, послідовність розрахунків. Планування фонду робочого часу використання потужності. Розрахунок виробничої потужності виробництва. Баланс виробничої потужності. Система показників використання виробничої потужності. виробництва. Виробничі обмеження. Оптимізація виробничої потужності виробництва.

Практичне заняття

Задача: Визначити виробничу потужність цеху і коефіцієнт використання потужності, якщо в цеху встановлено 100 верстатів, з 1 травня встановлено ще 25 одиниць, а з 1 листопада вибуло 8 одиниць, режим роботи двохзмінний тривалість зміни — 8 годин, число робочих днів у році 257, регламентований відсоток простоїв на ремонт устаткування 6% від режимного часу, продуктивність одного верстату - 5 деталей в годину, план випуску за рік 1700 тис., деталей.

Термінологічний словник

Виробнича потужність підприємства – це максимально можливий випуск продукції необхідного асортименту і якості, або обсяг переробки сировини за одиницю часу при повному використанні виробничого обладнання і площ з урахуванням застосування сучасних технологій та удосконалення організації виробництва і праці.

Ведуче (основне) обладнання – це устаткування на якому виконуються найголовніші операції виробничого процесу, після якого предмети праці становляться готовим продуктом з більшою ступеню готовності.

Питання для самостійного вивчення

1. Загальні методичні принципи визначення виробничої потужності різногалузевих підприємств?
2. Як розраховується виробнича потужність у одно номенклатурному виробництві?
 - визначається виробнича потужність у серійному виробництві?
 - розраховується виробнича потужність у багатнономенклатурному одиничному та дрібносерійному виробництві?
3. Як обґрунтовується виробнича програма потужністю підприємства в ринкових умовах?
4. Які показники використання виробничої потужності існують, та як вони розраховуються?
5. Які Ви знаєте шляхи поліпшення використання виробничої потужності?

Тема 8. Персонал і оплата праці

Планування персоналу. Місце персоналу у потенціалі підприємства. Поняття та класифікація категорій персоналу. Проблеми підприємства, пов'язані з персоналом, задачі планування персоналу. Вихідні дані для розробки плану персоналу. Показники чисельності персоналу. Методи визначення чисельності персоналу. Розрахунок планового балансу робочого часу. Розрахунок чисельності окремих категорій працюючих. Визначення додаткової потреби у персоналі.

Планування продуктивності праці. Залежність чисельності персоналу від продуктивності праці. Задачі планування продуктивності праці. Вихідні дані для розробки плану продуктивності праці. Показники продуктивності праці та методи їхнього обчислення. Розрахунки економії робочої сили під дією техніко-економічних чинників.

Планування оплати праці. Задачі планування оплати праці. Склад планового фонду заробітної плати. Вихідні дані для розробки плану заробітній платі. Показники, що характеризують оплату праці. Методи визначення планового фонду заробітної плати. Розрахунки планового фонду заробітної плати за елементами. Розрахунок середньої заробітної плати. Співвідношення росту продуктивності праці та середньої заробітної плати.

Практичне заняття

Задача: План – кількість виробів – 60 од., трудомісткість виробу – 300 нормо-год., обсяг запчастин – 100 тис. од. Базова трудомісткість 1000 грн., продукції – 100 норма-год., коефіцієнт зниження трудомісткості у плановому періоді – 0,95. Визначити загальну трудомісткість виробничої програми.

Термінологічний словник

Персонал підприємства – це сукупність постійних працівників, які мають професійну підготовку, практичний досвід і навички роботи.

Плановий фонд заробітної плати – це сума грошей для оплати усіх працюючих, зайнятих виконанням виробничого плану.

Продуктивність праці – кількість продукції (обсягу робіт), яку виконує працівник за одиницю часу (виробіток), або кількість часу, витраченого на виробництво одиниці продукції.

Середньооблікова чисельність – облікова чисельність у середньому за період.

Фонд денної заробітної плати – включає фонд годинної заробітної плати і оплату внутрішньо змінних перерв у роботі.

Фонд місячної заробітної плати – включає фонд денної заробітної плати, оплату цілоденних перерв у роботі.

Явочна чисельність – чисельність робітників, які повинні бути кожен день на робочих місцях.

Питання для самостійного вивчення

1. Мета розроблення плану персоналу та оплати праці.
2. Місце плану персоналу та оплати праці серед інших розділів загального плану підприємства.
3. Структура плану персоналу та оплати праці.
4. Етапи розроблення плану персоналу та оплати праці.
5. Структура фонду оплати праці.
6. Методи планування фонду оплати праці.
7. Що таке плановий баланс робочого часу?
8. Фонди годинної, денної та місячної оплати праці робітників і порядок їх розрахунку.
9. Зміст державного й договірної регулювання оплати праці.
10. Як розраховується продуктивність праці методом прямого рахунку?

Тема 9. Виробнича інфраструктура

Особливості функціонування та планування підрозділів виробничої інфраструктури. Планування забезпечення підприємства технологічним оснащенням. Планування діяльності ремонтного виробництва. Планування енергозабезпечення виробництва. Планування транспортного обслуговування виробництва. Планування складського господарства.

Термінологічний словник

Виробнича інфраструктура підприємства – це сукупність підрозділів, які прямо не беруть участі в створенні профільної (основної) продукції.

Інструментальне господарство – це сукупність внутрішньовиробничих у підприємства, які займаються придбанням, проектуванням, виготовлення і ремонтом технологічної оснащення, її обліком, зберіганням.

Модернізація – це сукупність організаційно-технічних заходів із покращення основних параметрів і характеристик агрегатів.

Питання для самостійного вивчення

1. Вихідні дані, що використовуються при плануванні потреби в інструментах.
2. Механізм розрахунку потреби підприємства в енергії та паливі, методи розрахунку планової кількості електричної енергії для технологічних цілей підприємства, будова енергетичного балансу.
3. Назвіть склад енергетичного господарства.
4. Дайте характеристику зовнішнього і внутрішнього транспорту підприємства.
5. Які системи перевезень застосовують на підприємствах?
6. Яка різниця між поточним ,середнім і капітальним ремонтом?
7. Що таке ремонтний цикл?
8. За якими ознаками класифікують складське господарство?
9. Назвіть задачі тарного господарства.

ТРЕНІНГОВА ТЕСТОВА ПРОГРАМА ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ

1. *Планування включає у себе:*
 - а) сукупність систематизованих знань про закономірності формування й функціонування різних господарських систем;
 - б) економічної науки та її фундаментальної частини – економічної теорії;
 - в) неперервний процес передбачення змін зовнішнього середовища.
2. *Загальний зміст планування як процесу людської діяльності полягає в:*
 - а) цілепокладанні;
 - б) обґрунтуванні способів досягнення цілей;
 - в) проектуванні бажаного майбутнього стану.
3. *З точки зору системного підходу планування розглядається:*
 - а) як процес, що безперервно розвивається;
 - б) як взаємне пристосування;
 - в) як дискретна діяльність.
4. *Об'єктом планування є:*
 - а) його ресурси;
 - б) його діяльність;
 - в) ринкові відносини.
5. *Які фази процесу управління входять до планування:*
 - а) фази реалізації рішення та контролю за виконанням рішення;
 - б) фази оцінювання альтернатив та прийняття рішення;
 - в) фази постановки проблеми та пошуку альтернативних рішень.
6. *Процес планування має:*
 - а) емпіричний характер;
 - б) циклічний характер;
 - в) динамічний характер.
7. *Система планів – це:*
 - а) результат процесу планування на підприємстві;
 - б) директивний документ вищого керівництва;
 - в) результат науково-дослідної роботи планових структур.
8. *Маркетингові дослідження – це:*
 - а) аналіз інформації, що відноситься до поведінки споживачів, відносин, думок, мотивації і т.д. окремих особистостей і організацій у контексті їх економічної, суспільної, політичної і щоденної діяльності;

- б) систематизований збір і об'єктивний запис, класифікація, аналіз та представлення даних, що відносяться до внутрішнього середовища організації;
- в) систематизований збір і об'єктивний запис, класифікація, аналіз та представлення даних, що відносяться до поведінки споживачів, відносин, думок, мотивації і т.д. окремих особистостей і організацій у контексті їх економічної, суспільної, політичної і щоденної діяльності.

9. *План збуту продукції – це:*

- а) обсяг продукції і послуг, який визначається попитом у процесі дослідження ринку й буде реалізований у плановому році;
- б) обсяг продукції і послуг, який визначається попитом у процесі дослідження ринку й був реалізований у минулому році;
- в) обсяг продукції і послуг, який підприємство планує виготовити у плановому році.

10. *Який показник не характеризує ефективність збуту:*

- а) зростання вартості замовлень;
- б) оборот у розрахунку на продавця;
- в) маркетингові витрати.

11. *До якого з видів плану на підприємстві належить план виробництва продукції?*

- а) стратегічний;
- б) поточний;
- в) зведений.

12. *Виробнича програма – це:*

- а) план підприємства, який обумовлює можливий обсяг продажу, співвідношення обсягів випуску старих і нових виробів, а також рівня цін, якості, конкурентоспроможності продукції;
- б) поточний план підприємства, який визначає необхідний обсяг виробництва, номенклатуру, асортимент продукції у плановому періоді;
- в) план, який обумовлює витрати на виробництво продукції у плановому періоді.

13. *Основним завданням виробничої програми є:*

- а) визначення існуючих потреб покупців та можливості зміни їх у майбутньому;

- б) максимальне задоволення потреб споживачів у високоякісній продукції при найкращому використанні ресурсів підприємства та отриманні максимального прибутку;
- в) пропозиція покупцям такої номенклатури товарів та послуг, яка б задовольняла їх потреби, відповідала напрямкам діяльності підприємства та сприяла збільшенню його частки на ринку.

14. Виробнича потужність підприємства – це:

- а) максимально можливий випуск продукції при повному завантаженні обладнання з урахуванням застосування передової технології, організації виробництва і праці;
- б) максимально можливий випуск продукції за умови використання допоміжного обладнання;
- в) максимально можливий випуск продукції на «вузьких місцях».

15. При розрахунку виробничої потужності підприємства враховується:

- а) все обладнання підприємства, включаючи допоміжне і обслуговуюче;
- б) обладнання підприємства основних цехів;
- в) обладнання підприємства, не включаючи обладнання, що знаходиться у стадії монтажу.

16. Оперативно-календарне планування – це:

- а) розподіл планового завдання між дільницями, доведення його завдань до кожної виробничої дільниці та робочого місця;
- б) поточна діяльність планово-виробничих служб підприємства впродовж короткого періоду часу, пов'язана з розподілом робіт між структурними підрозділами, забезпеченням їх необхідними ресурсами, оперативним регулюванням виробничого процесу для реалізації поставлених завдань;
- в) діяльність планово-виробничих служб підприємства, пов'язана із згрупуванням робіт між структурними підрозділами, забезпеченням їх необхідними ресурсами, для реалізації поставлених завдань.

17. Метою оперативно-календарного планування є:

- а) забезпечення злагодженої роботи всіх підрозділів підприємства, рівномірного виконання плану виробництва продукції у встановленому обсязі й номенклатурі з найкращим використанням виробничих ресурсів;

- б) вивчення та оцінка роботи всіх підрозділів підприємства, а також виконання плану виробництва продукції;
- в) оптимізація витрат для забезпечення раціонального використання ресурсів підприємства, необхідних величин прибутку та рентабельності.

18. Оперативно-календарне планування забезпечує:

- а) своєчасне та якісне виконання поточних завдань, передбачених річними планами діяльності підприємства;
- б) аналіз фінансового стану підприємства;
- в) панування обсягу витрат.

19. Основним завданням плану матеріально-технічного забезпечення:

- а) визначення оптимальної потреби підприємства у робочій силі;
- б) визначення оптимальної потреби підприємства у фінансових ресурсах;
- в) визначення оптимальної потреби підприємства у матеріальних ресурсах для здійснення виробничо-господарської і комерційної діяльності.

20. Персонал підприємства – це:

- 1) сукупність постійних працівників;
- 2) сукупність тимчасових працівників;
- 3) сукупність постійних і тимчасових працівників.

21. Які з розділів не відносяться до кадрового планування:

- 1) визначення потреби у робочій силі, джерел її залучення й підвищення кваліфікації, можливих втрат;
- 2) прогнозування кар'єри і використання працівників, витрат, пов'язаних із цим;
- 3) організація безпечних умов праці та побудова сприятливого морально-психологічного клімату.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА ІНВЕСТИВАННЯ

Тема 10. Витрати виробництва

Мета, завдання та послідовність розробки плану собівартості продукції. Мета розробки плану із собівартості продукції. Завдання плану із собівартості. Вихідні дані для розробки плану. Послідовність розробки плану. Показники планових розрахунків.

Розрахунок витрат за техніко-економічними чинниками. Послідовність розрахунку планової собівартості. Класифікація чинників, що впливають на рівень витрат. Методика розрахунку зміни собівартості внаслідок дії чинників.

Планування собівартості реалізованої продукції. Визначення собівартості реалізованої продукції. Склад витрат виробничої собівартості. Склад статей калькулювання виробничої собівартості. Розподіл загальновиробничих витрат на постійні та змінні. Формування собівартості готової продукції. Формування собівартості реалізованої продукції. Взаємозв'язок операційних витрат за функціями та економічними елементами.

Розрахунок калькуляційних статей прямих витрат. Методика розрахунку статей прямих витрат (прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці). Методика складання зведеного кошторису. Взаємозв'язок кошторису на виробництво з іншими розділами внутрішньовиробничого плану.

Практичне заняття

Задача: Підприємство виробляє продукцію одного найменування по ціні 250 грн. за одиницю. Змінні витрати на одиницю складають 180 грн. Загальна величина постійних витрат 550 тис. грн. В результаті росту заробітної плати загальні постійні витрати збільшились на 6%. Визначити, яким чином збільшення постійних витрат вплине на величину критичного обсягу.

Термінологічний словник

Виробнича собівартість продукції – це витрати, в які включаються: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, загальновиробничі витрати.

Змінні загальновиробничі – це витрати на обслуговування й управління виробництва (цехів, дільниць), що змінюються прямо (або майже прямо)

пропорційно до зміни обсягу діяльності.

Постійні загальновиробничі – це витрати на обслуговування й управління виробництвом, що залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності.

Витрати операційної діяльності – це витрати, які не включаються у собівартість реалізованої продукції; до них відносяться адміністративні (загальногосподарські витрати, які спрямовані на обслуговування та управління підприємством), витрати на збут (витрати, пов'язані з реалізацією продукції), інші операційні витрати.

Витрати періоду – це витрати, що не включаються до виробничої собівартості і розглядаються як витрати того періоду, в якому вони були здійснені. Це витрати на управління, збут продукції та інші операційні витрати.

Кошторис витрат — це зведений план усіх витрат підприємства на плановий період виробничо-фінансової діяльності.

Питання для самостійного вивчення

1. Які використовують вихідні дані та які питання вирішуються під час планування собівартості продукції?
2. У якій послідовності розробляють план собівартості продукції?
3. Які чинники впливають на рівень витрат на виробництво продукції?
4. Із чого складається собівартість реалізованої продукції?
5. Як впливає на рівень витрат зміна обсягу виробництва?
6. Чи впливає зміна структури продукції (номенклатури) на витрати? Яким чином?
7. Які витрати включають до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг)?
8. Які витрати включають до калькуляційної статті “загальновиробничі витрати”?
9. З яких складових формується собівартість готової та реалізованої продукції?
10. У якій послідовності складають зведений кошторис витрат операційної діяльності?

Тема 11. Фінансове планування на підприємстві

Зміст і завдання фінансового плану. Визначення обсягів фінансових ресурсів і джерел їхнього надходження. Основні завдання фінансового планування. Види фінансових планів: довгостроковий, поточний і оперативний. Складання фінансового плану за видами діяльності: оперативної, інвестиційної та фінансової.

Планування потреби у фінансових ресурсах. Планування потреби в основному і оборотному капіталі, їх визначення. Джерела фінансування капітальних вкладень. Методи розрахунку потреби в оборотних коштах.

Планування прибутковості підприємства. Валовий і чистий прибуток, їхня характеристика і послідовність розрахунку. Пасивна і активна стадії складання плану з прибутку. Методи планування прибутку.

Практичне заняття

Задача: Вирахувати норматив обігових коштів у незавершеному виробництві і в готовій продукції. Виробнича собівартість виробу у плановій калькуляції 320 грн.; у тому числі витрати на сировину, основні матеріали і покупні напівфабрикати складають 60%. Тривалість виробничого циклу 14 днів. Випуск продукції за рік 400 тис. шт. Норма зберігання готової продукції на складі 5 днів.

Термінологічний словник

Фінансове планування на підприємстві – це безперервний процес планування надходження і використання фінансових ресурсів, встановлення оптимального співвідношення у розподілі доходів підприємницької структури.

Фінансове планування – це визначення обсягу фінансових ресурсів, необхідних для виробничо-господарської діяльності підприємства, а також джерел їх надходження.

Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Фінансова діяльність – діяльність, яка призводить до змін розміру та складу власного та позикового капіталу підприємства.

Касовий план – це план обороту готівки підприємства, необхідний для контролю за їх надходженням і витрачанням.

Питання для самостійного вивчення

1. Що передбачає фінансове планування?
2. Що таке фінансовий план підприємства?
3. Які завдання вирішує фінансове планування?
4. На основі яких вихідних даних складається фінплан?
5. Назвіть методи фінансового планування.
6. Які складові містить фінансовий план?
7. На яких принципах ґрунтується фінансове планування?
8. За якими показниками здійснюється аналіз фінансового стану підприємства за минулий період?
9. Що передбачає план грошових потоків.
10. Які показники містить платіжний календар?

Тема 12. Оновлення продукції

Формування планів оновлення продукції, їхній склад і завдання. Загальна характеристика планових робіт у системі створення, підготовки виробництва і освоєння нової продукції. Завдання та склад планових робіт зі створення, підготовки виробництва і освоєння нової продукції. Нормативна база планування та комплекс основних планових обчислень.

Оптимізаційні планові розрахунки оновлення продукції. Економічна ефективність освоєння нової продукції: методичні підходи, порядок обґрунтувань. Методичні основи обчислення технологічної собівартості. Вибір варіанта технологічного процесу. Критична програма. Планування витрат на підготовку і освоєння виробництва нової продукції. Особливості планування собівартості нових виробів на етапах їхньої розробки і освоєння. Закономірності зниження трудомісткості складних виробів у процесі освоєння виробництва.

Об'ємно-календарне планування підготовки виробництва нової продукції. Обчислення трудомісткості окремих циклів робіт та тривалості етапів технічної підготовки виробництва нового виробу. Особливості методики розрахунків тривалості робіт за умови паралельного, послідовного, паралельно-послідовного способів їхнього виконання. Сітьові методи планування підготовки виробництва та освоєння нових виробів. Поняття сітьових методів і моделей, їхня термінологія. Методика визначення основних показників:

тривалості робіт, термінів настання подій, напруженості виконання. Побудова сітьових моделей виконання комплексів робіт, їхня оптимізація.

Практичне заняття

Задача: Розрахувати термін окупності для двох взаємовиключаючих один одного проектів. Для обох проектів потрібно однаковий обсяг капітальних вкладень 1000 грн., розраховані проекти на 5 років. Проект А генерує наступні грошові потоки по рокам: 500 грн., 400 грн., 300 грн., 100 грн.; проект В генерує 200 грн., 300 грн., 400 грн., 500 грн. Ставка дисконту 10%.

Термінологічний словник

Життєвий цикл нововведень (нової техніки) – період часу від зародження нової ідеї, її практичного впровадження у нових виробках до морального старіння цих виробів і їхнього зняття з виробництва.

Науково-дослідні роботи зі створення продукції – комплекс досліджень, які проводяться з метою отримання обґрунтованих вихідних даних, пошуку принципів і шляхів створення нової чи модернізованої продукції.

Нова продукція (новий вид продукції) – виріб, що виготовляється вперше, а також модернізований виріб, що отримав нову якісну характеристику.

Освоєння виробництва – складова частина постановки продукції на виробництво, що включає перевірку підготовленого технологічного процесу і оволодіння практичними прийомами виготовлення продукції із стабільним значенням показників і у відповідному обсязі.

Технічна підготовка виробництва – комплекс послідовно пов'язаних наукових, проектно-конструкторських, технологічних і виробничо-господарських робіт із створення, освоєння та впровадження нових видів продукції, нової техніки і технології.

Технологічна підготовка виробництва – сукупність взаємопов'язаних процесів, які забезпечують технологічну готовність підприємства до випуску виробів заданого рівня якості при встановлених термінах, обсягах випуску та витратах ресурсів.

Мережне (сітьове) планування – одна з форм графічного відображення змісту робіт і тривалості виконання планів і довгострокових комплексів проектних, планових, організаційних та інших видів діяльності підприємства, яка забезпечує наступну оптимізацію розробленого графіка на основі

економіко-математичних методів та комп'ютерної техніки.

Питання для самостійного вивчення

1. “Життєвий цикл” продукції, його склад і структура.
2. Зміст і етапи науково-технічної підготовки виробництва нової продукції.
3. Завдання підготовки виробництва нової продукції у сучасних умовах господарювання.
4. Економічне обґрунтування освоєння нової продукції на етапі проектування:
 - а) основні методичні підходи до оцінювання економічної ефективності освоєння нової продукції;
 - б) обґрунтування оптимального варіанта технологічного процесу та визначення критичної програми випуску продукції.
5. Критерії оптимізації сіткових моделей.
6. Правила побудови сіткових графіків (з використанням ситуацій зі створенням нової продукції).
7. Що передбачає планування інвестиційної діяльності?
8. Чому необхідні інвестиції при реалізації стратегії підприємства?
9. За якими критеріями оцінюється план інвестицій?
10. Які показники використовуються для оцінки ефективності інвестиційних проектів?

Тема 13. Організаційно-технічний розвиток

Технічний та організаційний розвиток як складова інноваційних процесів і спосіб досягнення стратегічних цілей підприємства. Планування технічного та організаційного розвитку підприємства. Методи та показники оцінки ефективності організаційно-технічних заходів. Планування реалізації проектів організаційно-технічного розвитку підприємства. Оцінювання результатів реалізації плану організаційно-технічного розвитку підприємства.

Оцінка технічного розвитку підприємства. Інноваційний розвиток. Типовий зміст плану розвитку. Організаційний розвиток. Спеціалізація та кооперація. Особливості корпоративної економіки.

Практичне заняття

Задача: Керівництво підприємства має намір ввести в дію нову машину.

Машина коштує разом з монтажем 5000 грн. зі строком експлуатації 5 років та нульовою ліквідаційною вартістю. Згідно з оцінками фінансового відділу підприємства введення в дію машини дозволить забезпечити додатковий чистий грошовий потік 1800 грн. (рівномірно на протязі 5 років експлуатації). На четвертому році експлуатації машини планується ремонт машини вартістю 300 грн. Ставка дисконту 20%. Вирахувати чисту теперішню вартість проекту.

Термінологічний словник

Інновації – це процес впровадження, реалізації або використання новацій у діяльності організацій, підприємств.

Інноваційна діяльність – це комплекс дій, спрямованих на втілення результатів наукових досліджень у нових продуктах, технологіях, устаткуванні, організаційних рішеннях тощо.

План організаційно-технічного розвитку – це зведений на рівні підприємства перелік відібраних для реалізації проектів, спрямованих на досягнення стратегічних цілей підприємства, формування необхідних конкурентних переваг.

Робоча структура проекту (WBS) – це ієрархічна структура, побудована з метою логічного розподілу всіх робіт з виконання проекту й подана, як правило, у графічному чи табличному вигляді.

Питання для самостійного вивчення

1. В чому полягають завдання і який зміст плану організаційного і технічного розвитку підприємства ?
2. Дати характеристику системи показників плану організаційно-технічного розвитку підприємства?
3. Який порядок розробки планів організаційного і технічного розвитку підприємства?
4. Як визначається економічна ефективність інвестицій із коротким Інвестиційним циклом?
5. Які показники характеризують ефективність інвестицій?
6. Назвати і дати характеристику джерелам фінансування організаційних і технічних заходів.

Тема 14. Бізнес – планування

Сутність бізнес-планування та призначення бізнес-плану. Бізнес-планування як обґрунтування підприємницької ідеї, ділового проекту. Функціональна спрямованість бізнес-плану. Відмінність бізнес-планів щодо

сфери застосування, складу предметної галузі, масштабів виробництва тощо.

Склад бізнес-плану і технологія його розробки. Унормований склад бізнес-плану як елемента ділового проекту. Вибір різновиду методики бізнес-плану з урахуванням його функціональної приналежності, виду діяльності, масштабів виробництва. Послідовність розробки бізнес-плану.

Оцінка середовища для бізнесу і формування власної ринкової позиції. Стан конкуренції у галузі як основа оцінки середовища для бізнесу. Обґрунтування маркетингової стратегії, цінової та нецінової політики підприємства. Схема формування плану маркетингу. Визначення прогнозу продажу з урахуванням еластичності попиту. Планування виробництва продукції та його ресурсного забезпечення. Особливості обґрунтування виробництва продукції на новому і вже існуючому підприємстві. Визначення потреби у ресурсах. Розробка організаційної структури управління. Формування рівня запасів.

Фінансове планування. Основні документи фінансового плану, особливості їхньої розробки. Аналіз фінансових ресурсів підприємства й оцінка альтернативних схем фінансування проекту. Якісний і кількісний аналіз ризиків і планування запобігання втрат. Аналіз чутливості проекту.

Термінологічний словник

Бізнес-план – це техніко-економічне обґрунтування діяльності підприємства в ринкових умовах, програма його діяльності.

Презентація – доведення основних положень документу до потенційних інвесторів, зацікавлених сторін.

Питання для самостійного вивчення

1. Потреба національних підприємств у бізнес-плануванні, його особливості.
2. Основні групи бізнес-проектів і різновиди бізнес-планів.
3. Методологія розробки бізнес-плану.
4. Яка загальна процедура бізнес-плану, логіка взаємозв'язків і послідовність етапів?
5. Яка спрямованість бізнес-плану?
6. Як оцінюють середовище для бізнесу?
7. Обґрунтування майбутнього обсягу продажу з урахуванням еластичності попиту на продукцію.
8. Якою є методична основа планування обсягу виробництва продукції?
9. Формування фінансового плану та врахування ризиків у бізнесі.
10. Основні помилки у бізнес-плануванні.

ТРЕНІНГОВА ТЕСТОВА ПРОГРАМА ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ

1. *Під абсолютною величиною витрат на виробництво продукції розуміють:*
 - a) її суму на плановий або звітний період;
 - b) її суму на наступний квартал;
 - c) її суму на півріччя.
2. *Показник відносного рівня витрат розраховується:*
 - a) діленням обсягу продукції на загальну суму витрат;
 - b) діленням загальної суми витрат на обсяг продукції у вартісному виразі;
 - c) множенням обсягу продукції на загальну суму витрат.
3. *Витрати, абсолютна величина яких зростає із збільшенням обсягу випуску продукції і зменшується із його зниженням це витрати:*
 - a) прямі;
 - b) непрямі;
 - c) постійні;
 - d) змінні;
 - e) граничні.
4. *Витрати періоду – це:*
 - a) витрати, що не входять до виробничої собівартості і розглядаються як витрати того періоду, в якому вони були здійснені;
 - b) витрати, що не можуть бути віднесені безпосередньо до певного об'єкта витрат економічно можливим шляхом;
 - c) це витрати, пов'язані з виконанням довгострокового договору (контракту), тобто контракту, який не планується завершити раніше, ніж через 9 місяців із моменту здійснення перших витрат або отримання авансу (передоплати).
5. *Фінансове планування на підприємстві – це:*
 - a) процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства у плановому періоді;
 - b) важлива передумова успішного ведення господарської діяльності;
 - v) формує імідж господарського суб'єкта, є його візитною карткою;
 - г) розробка основних показників плану шляхом техніко-економічного обґрунтування, що базується на нормативних актах.

6. *Фінансовий план є важливим засобом управління:*
- а) господарською діяльністю підприємства;
 - б) капіталом підприємства;
 - в) соціальним розвитком підприємства.
7. *Найважливішою проблемою у сфері фінансового планування є:*
- а) забезпечення обґрунтованості розробки фінансового плану;
 - б) погашення дебіторської заборгованості;
 - в) одержання прибутку.
8. *Фінансовий план підприємства складається на:*
- а) місяць;
 - б) квартал;
 - в) рік.
9. *Балансовий метод фінансового планування передбачає:*
- а) використання даних економічного аналізу, екстраполяції, експертних оцінок;
 - б) ув'язування потреби у капіталі з реально можливими джерелами його формування;
 - в) використання науково обґрунтованих.
10. *Фінансове планування вимагає глибокого розуміння:*
- а) вихідних положень і правил формування прогнозів;
 - б) змісту основних принципів;
 - в) господарсько-фінансових процесів та фінансових відносин.
11. *Фінансовий план – це:*
- а) початкова частина бізнес-плану;
 - б) заключна частина бізнес-плану;
 - в) перспективна частина бізнес-плану.
12. *Інноваційна діяльність – це:*
- а) комплекс дій, спрямованих на вкладення усіх видів майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької діяльності з метою отримання прибутку;
 - б) комплекс дій, спрямованих на втілення результатів наукових досліджень у нових продуктах, технологіях, устаткуванні, організаційних рішеннях;
 - в) комплекс дій, спрямованих на покращення умов праці на підприємстві та збільшення її продуктивності.

13. *Нетехнологічні інновації у контексті ОТР (організаційно-технічного розвитку):*
- а) пов'язані з методами виробництва;
 - б) стосуються організаційно-управлінських та фінансово-економічних аспектів діяльності підприємства;
 - в) беруться до уваги при неможливості використання технологічних інновацій.
14. *За цільовим призначенням виділяють наступні види планів ОТР:*
- а) загально фірмові та плани окремих підрозділів;
 - б) довгострокові, середньострокові і поточні (короткострокові);
 - в) стратегічні та оперативні.
15. *За змістовим спрямуванням плани ОТР поділяють на:*
- а) тематичні плани (портфель проектів), бізнес-плани (обґрунтування інновацій) та проектні плани (реалізації проектів);
 - б) маркетингові, виробничі, збутові тощо;
 - в) соціальні, економічні, техніко-технологічні тощо.
16. *Упровадження нових видів устаткування та оснащення розглядається у наступному розділі плану ОТР:*
- а) науково-дослідні та проектно-конструкторські роботи;
 - б) підвищення техніко-технологічного потенціалу;
 - в) підвищення якості продукції, сервісного обслуговування клієнтів.
17. *Бізнес-план – це:*
- а) план, що передбачає формування цілей та стратегій підприємства на довготривалу перспективу, швидку адаптацію його до умов зовнішнього середовища;
 - б) план, який визначає необхідний обсяг виробництва (обсяг товарообороту) продукції, її номенклатуру та асортимент у плановому періоді згідно вимог плану продажу;
 - в) план, що розробляється на певний термін для залучення необхідних коштів при створенні нового підприємства або підрозділу, започаткуванні та розвитку нового виду діяльності підприємства, впровадженні інновацій.

18. *Зовнішня функція бізнес-плану полягає в:*
- а) ознайомленні зацікавлених суб'єктів із сутністю та ефективністю реалізації нової підприємницької ідеї, яка заслуговує на фінансову підтримку;
 - б) відпрацюванні системи управління реалізацією даної підприємницької ідеї;
 - в) перевірці життєздатності підприємницької ідеї до початку її практичної реалізації.
19. *Внутрішня функція бізнес-плану полягає у:*
- а) конкретизації перспектив діяльності на основі системи кількісних та якісних показників;
 - б) відпрацюванні системи управління реалізацією даної підприємницької ідеї;
 - в) перевірці життєздатності підприємницької ідеї до початку її практичної реалізації.
20. *Бізнес-план, як правило, розробляється терміном на:*
- а) 3-5 років;
 - б) 1-3 роки;
 - в) 5-10 років.
21. *Одна з відмінностей бізнес-плану від стратегічного плану полягає у:*
- а) залежності від виду діяльності та форми власності підприємства;
 - б) кількості обраних цілей;
 - в) охопленні періоду.
22. *Загальна методологія розробки бізнес-плану передбачає:*
- а) 3 етапи;
 - б) 7 етапів;
 - в) 5 етапів.

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план дисципліни «Планування діяльності підприємства» складається з двох змістових модулів, кожен з яких об'єднує у собі відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні, практичні заняття, самостійна робота студента. Структура залікового кредиту дисципліни наведена у табл. 1.

Таблиця 1. - Структура залікового кредиту навчальної дисципліни.

Тема	Кількість годин			
	Усього годин	У тому числі		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна та індивідуальна робота
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Основні вимоги до планів підприємства. Типова структура плану	98	21	11	66
Тема 1. Сутність планування та особливості його здійснення на підприємстві.	16	4	2	10
Тема 2. Система планів підприємства.	9	2	1	6
Тема 3. Маркетингові дослідження, планування збуту продукції.	9	2	1	6
Тема 4. Виробництво продукції.	10	3	1	6
Тема 5. Оперативно-календарне планування і контроль.	10	2	1	7
Тема 6. Матеріально-технічне забезпечення виробництва.	9	2	1	6
Тема 7. Планування потужності підприємства.	11	2	1	8
Тема 8. Персонал і оплата праці.	11	2	2	7
Тема 9. Виробнича інфраструктура.	13	2	1	10
Змістовий модуль 2. Фінансові результати та інвестування	46	9	4	33
Тема 10. Витрати виробництва.	10	2	1	7
Тема 11. Фінансове планування і контроль на підприємстві.	9	2	1	6
Тема 12. Оновлення продукції.	8	1	0	7
Тема 13. Організаційно-технічний розвиток.	10	2	1	7
Тема 14. Бізнес – планування	9	2	1	6
Разом	144	30	15	99

5. МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Планування діяльності підприємства» використовуються такі методи активного навчання:

- вирішення ситуаційних задач (кейсів);
- ділові ігри;
- робота в малих групах.

При використанні практичних занять та самостійної розрахункової роботи використовуються засоби комп'ютерної техніки.

В ході проведення занять використовуються наступні ТЗН:

- презентації в Microsoft Office Powerpoint 2003;
- друковані роздаткові матеріали.

Метод навчання: інформаційно-ілюстративний.

Для активізації навчального процесу при викладанні дисципліни «Планування діяльності підприємства» автором розроблено курс дистанційного навчання, розміщений на сервері дистанційної освіти Харківської національної академії міського господарства за адресою www.ksame.kharkov.ua/moodle.

6 . МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються такі методи оцінювання знань:

- поточне тестування після вивчення кожного змістовного модуля;
- підсумковий тестовий іспит.

Контроль оволодіння самостійною роботою проводиться шляхом опитування на практичних заняттях, тестуванням, , експрес-опитуванням на лекціях.

Для діагностики знань використовується модульно-рейтингова система за 100–бальною шкалою оцінювання.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ПРИСВОЮВАНИХ СТУДЕНТАМ

Модуль 1: Поточне тестування і самостійна робота		Модуль 2: Іспит	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	40	100
35	25		

8. МЕТОДИЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Планування діяльності підприємства» включає:

- інтерактивний комплекс навчальної дисципліни на сайті дистанційного навчання академії;
- конспект лекцій на паперовому носію;
- конспект лекцій на електронному носію;
- комплект презентацій в Microsoft Office Powerpoint 2003;
- друкований та роздатковий матеріал;
- ресурси Інтернет;
- освітньо-професійна програма підготовки спеціаліста напряму 0501 - „Економіка і підприємство” (Київ, 2002 р.).

9. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Список основної літератури

1. Закон України «Про підприємства в Україні» № 887 від 27.03.91 із змінами та доповненнями / Бізнес від 07.09.98 р. № 36
2. Алексеева М.М. Планирование деятельности фирмы: Учебно-методическое пособие. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 248 с.
3. Бухалков М.И. Внутрифирменное планирование: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 392 с.
4. Бизнес - план: методические материалы. – М.: Финансы и статистика, 1995.
5. Зінь В.А., Турченко М.О. Планування діяльності підприємства: Підручник. – К.: Видавничий дім «Професіонал», 2004. – 320 с.
6. Планування діяльності підприємства: Навч. посібник / за заг. ред. В.Є. Москалюка. – К.: КНЕУ, 2005. – 384 с.
7. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства. Навч. посіб. – К.: «Каравела», 2003. – 423 с.
8. Швайка Л.А.. Планування діяльності підприємства. Навч. посібник. – Л.: Новий світ–2000, 2003. – 268 с.

Список додаткової літератури

1. Бизнес-планирование / Под редакцией Попова В.М. – М.: Финансы и

статистика, 2001. – 672 с.

2. Ильин А.И. Планирование на предприятии: Учеб. пособие в 2ч. – Мн.: ООО «Новое знание», 2000. – 312 с.
3. Княжеченко В.В. Конспект лекцій з курсу «Планування діяльності підприємства» – Харків, ХНАМГ, 2007.
4. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства. Підручник. – К.: Скарби, 2002. – 336 с.
5. Степанюк А.Л., Белоусова И.А. Нормирование и учет на промышленных предприятиях. – К.: Техника, 1987. – 211 с.
6. Тян Р.Б. Планирование деятельности предприятия. Уч. пособие. – К.: МАУП, 1998. – 156 с.
7. Шпаків Н.Н. Як зробити бізнес-план підприємства (практичне керівництво). – К., 1994. – 96 с.

Інструктивно-методична література

1. Конспект лекцій з дисципліни «Планування діяльності підприємства» / В.М. Тимошенко, 2010. – 213 с.
2. Електронна версія конспекту лекцій з дисципліни «Планування діяльності підприємства» / В.М. Тимошенко, 2010. – 213 с.

10. РЕСУРСИ

1. Бібліотека ХНАМГ: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12, тел.: 707-30-13.
2. Цифровий репозиторій ХНАМГ: <http://eprints.ksame.kharkov.ua>.
3. Сайт дистанційної освіти ХНАМГ: <http://ksame.kharkov.ua/moodle/>

ЗМІСТ

Стор.

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	3
2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА СТРУКТУРА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ...	3
3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПЛАНІВ ПІДПРИЄМСТВА. ТИПОВА СТРУКТУРА ПЛАНУ	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА ІНВЕСТИВАННЯ	23
4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ..	35
5. МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ	36
6 . МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ	36
7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ПРИСВОЮВАНИХ СТУДЕНТАМ	36
8. МЕТОДИЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ...	37
9. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА	37
10. РЕСУРСИ	38

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки до самостійного вивчення курсу та практичних занять з дисципліни «Планування діяльності підприємства» (для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр денної і заочної форми навчання за напрямом підготовки 0501 «Економіка і підприємництво» (6.030504 «Економіка підприємства») спеціальності «Економіка підприємства»)

Укладач: Володимир Миколайович Тимошенко

Редактор: М.З. Аляб'єв

Комп'ютерна верстка: Зражевська Н.В.

План 2009, поз. 372 М

Підп. до друку 16.03.10
Друк на ризографі.
Зам. №

Формат 60×84 1/16
Умовн.-друк.арк.1,9

Папір офісний
Тираж 50 прим.

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №731 від 19.12.2001